

הלכות פסח סימן תעג

(נו) *ואינו מקרב אחריו. ויגה מצה (ט) והאמצעיית ויבצענה לשתיים (נה) ויתן חציה לאחד מהמסבין לשמרה (יט) לאפיקומן, ונותנין אותה (נט) תחת המפה, וחציה השני נשים בין שתי השלמות. (ס) ויגביה (כ) הקערה ישיש בה המצות ויאמר (כא) 'הא לחמא עניא' עד 'מה גשמה'. הגה (כב) ויאמר (כג) בלשון שפכינים הנשים והקטנים או יפרש להם הענין, וכן עשה ר"י מלונדרי כל הנגדה בלשון לע"ז (כד) כדי שפכיני הנשים והקטנים (כליבו ומחריב). * ואין יצוה (כז) לתסירם מעל השלחן (כה) ולהניחם בסוף השלחן כאלו פקד אלו, כדי שיראו התינוקות (כט) וישאלו: 'אין יצוה לנו (צ) מיד (כח) בוס שני, כדי שישאלו התינוקות למה שותים מים שני לרם סעודה. ואם אין חכמה בפקד, אכילו מלמדו. אם אין לו בן, אשתו שואלתו. ואם לאו, הוא שואל את עצמו. ואפילו תלמידי חכמים שואלים זה לזה (כד) 'מה גשמה' וכו'. (ע) וכשהבן או האשה שואלת אין צריך לומר 'מה גשמה' אלא מתחיל 'עבדים' (טהר"ל). ויבשמתחיל 'עבדים' היינו לפרעה', מחזיר הקערה שבה המצות לפניו (עא) וקורא כל ההגדה. ויבשמיני

ר ה"א"ש והקטנים
לשאר פוסקים ש
הואקטנים
הקטנים
פוסקים א שם פוסק
קט"ו, וכן קטבו
החוקמים והשפ"ס
ב משנה הבריתא שם
קט"ו ג טו מה
הזהר עני כ"י קט"ו
ד שם קט"ו

באר היטב

לאמריו בקול רם: (כז) לתסירם. ועכשיו לא נהגו להסירם משום שאין הכר לתניקות בזה, דיוקנים שאלו הדברים לא נהגו על השלחן לצורך האכילה, מ"א: (כג) וישאלו. ויאמרו להם שאין לשאין לאכל עד שיספד ביציאת מצרים, ולכן אין לפת שום פצה על השלחן עד אשר יספד, טהר"ל: (כד) מה גשמה. לא יאמר אנו חכמים לטוב וכו' אלא אנו מטבילין, דאינו חייב אלא משום הכר, טור. כשיאמר ויהי שמירה לאבותינו וכו' עד הקפ"ה טעילנו מנזם יאחו הפוס בידו ואין יקנה הפת מנסה קשאוהו הפוס

טור, ולכן אם ארע שאכל בפת לא יקרב בקרב אחרונה, ט"ו ומ"א, ח"י: (יט) לאפיקומן. וחלק הגדול לט"ו, אחרונים. גם נאוי לסיבה בטעמת ולגנין בין ספר וספד וקשרוץ לאכל יוצאה כמו שהיא בתוך הפפה וישלש לאחוריו וזוף פמ"ד. אמות ויאמר כך היו אבותינו וזללים משארתם צרות בשמלתם, רש"ל. וע"ז סימן תעב ס"ק ב טעם למנהג שהתינוקות לוקחים האפיקומן: (כ) הקערה. עם כל מה שעליה, וא"צ להסיר התבשילין, טור: (כא) הא לחמא. וי"א הא פלחמא, ע"מ"א. וכתב מהרש"ל סימן פח

באור הלכה

היצוהי זאת בהקפ"ה שנהגו בשולי הגליון, אכן כעצ מציאתי לי תנא דמסע לזכרי, הלא הוא הרשב"ץ בספר יבין שמועה דף לה שכתב בענין פרס ודעת הנכבדים דבעין כותה, וכתב זכר מספד, דכיון דצריך וטילה גוראי פניה בעיניו ככאכל פת גמור, דמספד דאינו חייב בטילה, דכיון לא גורו בכיון זה משום סוף תרומה, וכמו"כ לענין פרות פד"ב שטבולו במשקה, והביאו גם במש"ח יתד, הרי ממש פד"ב, וצריך עיון לד"נא: * ואינו מקרב אחריו. עין במשנה בחזרה. וכתב הגר"א בבאורו, דכל זה הוא כפי שיטת המספר בסיון חזר דהקרב נק בקרה אחת על ב' כוסות הראשונים וישוט וטלילא ותגדה לא הרי הפסק, ולחכי אינו מקרב בקרה אחרונה, דאסמך ברפת פרס יאכל המרור בלי בקרה, אבל לפי שיטת הג"ה והפי מנהגו דמקרב אפל כוס ובוס, דאי אפשר לסמך אכרפת מוס ראשון משום דהפסיק בטלילא ותגדה, ואם"כ אי אפשר לומר דסומכין אנו באכילת מרור אכרפת כרפס שנהי הפסיק בטענה וטלילא (אלא דבטורא קרודו מקרבה, משום דהרי פד"בם הפאים בתוך הפעודה דמספר בקרפת 'המוציא'), ואם"כ הרי חב לקרב בקרה אחרונה אחר אכילת כרפס פיון קלא שיק לשעודה הפאה אחריו, וזה סוף דברי הגר"א, ובאמת הרב מגדאכרפת נהנה מה, וכתב בסיון חזר דאכל כוס צריך לברוכי לכלי עלמא, ואפילו לטאן דיכר"א לה דעודה וטלילא לא הרי הפסק, ומשום דכל תנא וסדא מקנה בגני עצמה, לחכי צריך לקרב על פל אחת (וכמו שכתב הרי"ף בתחלת דבריו בשם רבותא), ולפי דברי פקד אכרפת נהנה דברי הגר"א, וכמו"כ אכרפתם קרבו הרה אחרונים למעלה בסיון קצה עצה ה, וזלח הש"י, עין שם, וצריך לומר דגם כן יש לומר סכר"א זו, דכרפס וקור"ב מ' טעות נהנה ולחכי אין אחת פושנת את הברכה, וצריך עיון:

משנה ברורה

זו גם המרור שיאכל אחריו (אחרונים): (ג) ואינו מקרב אחריו. אפילו אם אכל כונית, לפי שברכה ראשונה קאי גם על המרור, וכנ"ל, ועל"כ ברפת המזון שפוסד את המרור שאוכל בהוף הפעודה קאי גם על הפרס שאכל מקום. ועין בבאור הלכה מה שכתבנו בשם הגר"א בנה: (ז) האמצעיית ויבצענה לשתיים. כרי (עא) לקיים מה שקראה הכתוב 'לקחם עני', ונדרכו של עני בפרסיה⁶⁸. (עב) ואמר 'האמצעיית', כי ברפת אכילת מצה העקר צלה קאי, וברפת 'המוציא' שמקרב מהחלה קאי על העליונה המעשה לפניו: (ג) ויתן חציה וכו'. כדי ששתי אכילות שאוכל לשם מצה יהא כפורסה, וטוב שאותו חלק יקנה יחזר גדולה⁶⁹ [אחרונים]: (ט) תחת המפה⁷⁰. וזכר למה (עד) שאמר "משארתם צרות בשמלתם", ויש שנותנין אותה על כהפיהם, וזכר ליציאת מצרים⁷¹. ויקוי נהרין שיקרב האפיקומן במפה שלא כבוס בקראקמ"ל, כי הפרס מסתמא מכבסין בקראקמ"ל [ח"א]: (ס) ויגביה הקערה. עם כל מה שעליה, (עא) ואין צריך להסיר התבשילין: (סא) 'הא לחמא'. ויש אימרים (ט) 'הא לחמא'. וצריך (ע) לאמר בקול רם: (כב) ויאמר בלשון וכו'. רוצה לומר, מ"הא לקמא' וז"ל, דהוא התחלה הגדה: (כג) בלשון שפכינים וכו'. ויקים בזה מה שאמר הכתוב 'יהגדת לבנך וגו'⁷²: (כד) כדי שפכיני הנשים. שהרי גם נשים תכבות במצות

הלילה⁷³ ובאמירת הגדה, וכנ"ל בסיון תעב סע"ף יד. ולכן החיוב גם על המשרתה שתשב אצל השלחן ותשמע כל ההגדה⁷⁴, ואם צריכות לצאת לחוץ לבשל, על-פל-פנים מהיכת לשמע הקהוש, ויבשמיני ל"רבן גליאל אימר כל שלא אמר וכו' מהכנס והשמע, עד לאחר שחפת בוס שני, שהרי מי שלא אמר שלשה דברים הללו לא יצא. ונתהגין שבס קוראין אותו שהשמע סדר עשרה מפות שהביא הקדוש-ברוך-הוא על מצרים, כדי להגיד להם כמה נסים עשה הקדוש-ברוך-הוא בשביל ישראל [ח"א]: (כה) ולהניחם בסוף השלחן. ואם השלחן קטן, יסידם לגמרי מעל השלחן, כי בלאו הכי ליכא שנוי לתניק [ע"ש]: (ס) וישאלו. המצות (עא) המוכנות לאכילה למה מסלקין אותם, ויאמר להם שאין רשאי לאכל עד שיספד ביציאת מצרים. כתב מהר"ל, דאין לתן שום מצה על השלחן עד זמן הפעודה⁷⁵: ז (צ) מיד. רוצה לומר, שלא ימתין במזיגת הפוס עד שגיע ל'לפיקר' שאז צריך לאחו הפוס בידו, אלא מיד שמסיר הקערה מעל השלחן מונג: (כח) בוס שני. ואינו צריך (עא) שטיפה תודחה, שפכר שטפו לקדושי: (כט) כדי שישאלו⁷⁶ וכו'. רוצה לומר, ועל-יד-הו והעורר לשאל יתר השאלות ותמיהות שרואה בלילה ההוא⁷⁷: (ע) ויבשמהו או האשה שואלת⁷⁸. והוא הדין אם תלמיד-מכם אתה שואל לחברו, תשאל אינו צריך לומר 'מה גשמה': (עא) וקורא כל ההגדה. ואין לומר

שער הציור

הרמב"ם: 1 עמילון חסה.
(עא) קמרא: (עב) אחרונים: (עג) הגר"א: (עד) אחרונים: (עה) מגן-אברהם: (עו) רש"ל בחשוכה: (עא) עין באל"ה רבה שהשיג על הפגן-אברהם שצ"ח-קטן כה, ויציאותי הפריקטנים, ולכן לא העמקתי דבריו: (עא) אחרונים:

הלכות פסח סימן תעג

ביאורים ומוספים

בכך שאחד מהמסובים מספר לכולם, ומשום שמצות 'זהגדת לבנך' היא שהאב חייב שבנו ישמע בלילה הזה סיפור יציאת מצרים, ולא שהוא עצמו חייב לספר לו, ואף אינו צריך למנות את המספר לשלילת שיספר עבורו. אכן, דעת הגר"ש קרליץ (שם) שאף האב צריך לספר לבניו שלו, ולא יסתפק בזה שאביו מספר להם.

ואם יושב בליל הסדר ואין בניו עמו, דעת הגר"שז ארבערברך (הליכות שלמה שם ארחות הלכה הע' 213) שגם לאדם בלפני עצמו יש חיוב לחזור ולשנן בלילה הזה את סיפור יציאת מצרים בכל פרטיו הקדוקין, אף שיעקר צורת המצוה הוא לספר לבניו. וגם באופן שמספר לעצמו, כתב הכף החיים (סיק קכו) שיאמרנה בקול רם, ומימ המספר מבלי שהשמיע לאחור, דעת הגר"ש אלישיב (הגדה של פסח על פי פסקיו עמ' 24) שיצא יודי חובה.

[משניב ס"ק טז]

תְּכַבֵּד בְּמִצְוֹת הַלְלָהָם⁽⁷⁴⁾ וכו', שְׁתַּשְׁבַּח אֶצֶל הַשְּׁלֶחֶן וְתִשְׁמַע פֶּל הַתְּהַרְהַר⁽⁷⁴⁾.

73) וכיון שחייבות במצות ארבע הכוסות, כתב בביה"ל לעיל (סי' תעב ט"ח ד"ה שלא כסדר) שצריכות להיזהר בדין 'שתאן בבת אחת לא יצא', ולכן יאמר את ההגדה על כל כוס וכוס. שכן יש דעה שבלי הפסק הגדה בינתיים אף בדיעבד לא יוצאים ידי חובה.

74) מבואר מדבריו, שאף שאינה אומרת את ההגדה מימ יוצאת ידי חובה מדין 'שומע בעונה', וכן כתב בביה"ל לעיל (שם) לגבי הנשים שישמש את ההגדה לכל הפחות מבעליהן, וכן מבאר במנחת הינוך (מצוה כא אות ד) שמועיל דין 'שומע כעונה' במצות סיפור יציאת מצרים. אך לכתחילה, דעת הגר"ש אלישיב (הגדה של פסח על פי פסקיו עמ' 24) שראוי שכל אחד מהמסובים יאמר בעצמו ולא יצא ידי חובה מבעל הבית.

ובאופן שהאשה רוצה להוציא את האיש ידי חובה, כתב הפמ"ג (סי' תעט א"א סי' ב) שיש ספק בדבר אם יכולה להוציא, כיון שלשיתות שאינה חייבת אלא מדרבנן אינה יכולה להוציא איש החייב מדאורייתא. אכן, בשו"ת אגרות משה (ארו"ח ח"ה סי' כ אות ג) כתב שבהגדה של פסח יכולה אשה להוציא את האיש ידי חובתו.

[משניב ס"ק טז]

דָּאִין לִפְנֵי שֵׁשׁ מִצְוֹת עַל הַשְּׁלֶחֶן עַד זְמַן הַסְּעוּדָה⁽⁷⁵⁾.

75) אבל שלשת המצות של הקערה, כתב הפמ"ג (א"א סי' כו) שצריך להשאירן על השולחן.

ולענין לאכול באמצע ההגדה או לאחר מוגת הכוס השניה, כתב הגר"שז אויערבך (הליכות שלמה פסח פי"ט ס"ד) ודבר הלכה אות (סח) שאף שכתב הביה"ל לעיל (סי' ר"ה הרשות) שאסור לשתות או היינו דוקא יין כיון שקבעו חכמים את אמירת ההגדה כדי לעשות הפסק בין הכוסות, ולכן בשעת הצורך מותר לאכול או לשתות משקה שאינו ראוי לארבע הכוסות, וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' ק"ח אות א). דעת הגר"ש אלישיב (הגדה של פסח הלילה הזה עמ' 15) שלכתחילה אין להפסיק אף לא בשתיית מים, ועוד (שבות יצחק פסח פי"ט אות ג) שאין זה מכבוד ההגדה, ולכן בשעת הצורך ישתה רק מים, אך אם יש לו צורך לשתות דוקא קפה, יש להקל.

[משניב ס"ק טז]

כְּדִי שִׁישְׁאֲלוּ⁽⁷⁶⁾ וכו', וְתַמְיְהוּת שְׂרָאָה בְּלִילָה הַזֹּאת⁽⁷⁷⁾.

76) ולאחר ששאלו התינוקות 'מה נשתנה', כתב לעיל (סי' תעב ט"ק ג) שצריך לראות שלא יישנו התינוקות עד אחרי 'עברדים היינו וכו', המשך במילואים עמוד 35

[משניב ס"ק נח]

וְדַרְכּוֹ שֶׁל עֲנִי בְּפָרוּקָה⁽⁶⁸⁾.

68) ומטעם זה כתב הפמ"ג (א"א סי' ב) שיש להקפיד לבצוע את המצה ביד ולא בסכין, כדרך עני שחותך ביד.

הטעם שחוצה את המצה האמצעית לפני ההגדה, ביאר הבי"י (בשם הכל בו) מפני שאומרים מיד לאחר מכן 'הא לחמא עניא' יש לאומרו על מצה הצויה, שכן דרך העני בפרסה. עוד טעם כתב השו"ע הרב (ס"ל"ו) שהוא כדי שיאמר את ההגדה על מצה שראוי לצאת בה ידי חובה והיינו בפרוסה, כפי שאמר חז"ל 'לחם שענים עליו דברים הרבה'.

עד ביאר הגר"שז אויערבך (הליכות שלמה פסח פי"ט סכ"ט), שהוא כדי להורות שמתעסקים כבר בצרכי הסעודה, שגם ההגדה היא מצרכי הסעודה ואיננה הפסק בין הקידוש לסעודה. ומטעם זה ביאר שמה שמקדימים לומר לפני ההגדה 'הא לחמא עניא', הוא כדי להורות שסיפור יציאת מצרים שאנו אומרים הוא הכנה למצות אכילת המצה, שמצות אכילה היא על הלחם שענים עליו דברים הרבה.

[משניב ס"ק נח]

שְׂאוֹתוֹ תִּלְקַח יְהִיָּה יוֹתֵר גְּדוֹלוֹ⁽⁶⁹⁾.

69) ובטעם הרבר כתב הט"ז (סי' ט), לפי שאותו החצי של האפיקומן שיאכל לבסוף הוא עיקר המצה, הדיח (ד"ה כתב מהרי"ל) כתב טעם נוסף, לפי שצריך לקחת למצות אפיקומן שני כויתים [וכפי שכתב המשניב לקמן (סי' תעו ס"ק א)], לכך יקח לאפיקומן את החלק הגדול.

[משניב ס"ק נט]

תַּחַת הַמַּפֵּה⁽⁷⁰⁾ וכו', עַל כַּתְּפֵיהֶם, וְכִי לִיציאת מצרים⁽⁷¹⁾.

70) ומה שנהגו שהתינוקות הוטפים את המצה של האפיקומן, כתב החק יעקב (סי' תעב ט"ק ב) שהוא מלשון הרמב"ם (פ"ז מהל' חמץ ומצה ה"ג) 'יצריך לעשות שינוי בלילה הזה כדי שיראו הבנים ישאלו וכו' וחוטפים מצה זה מיד זה', ולכן מניחים לתינוקות לחטוף את האפיקומן. והגר"שז אויערבך (הליכות שלמה פסח פי"ט ארחות הלכה הע' 210) לא הניח לנהוג כן בביתו, כיון שנשתרש על כך כפי הבריות לשון 'עניבה', ואיך נרגיל את התינוקות לגניבה ולקבל שכר על כך, והוסיף שאלו שנהגים כן יזהרו לכנותה רק 'חטיפה', ואף הגר"ה סאלוויצ'יק (הליכות הגר"ח הל' פסח בענין שמירת האפיקומן) הקפיד בדבר זה, ומשום שהמצה של אפיקומן צריכה שימור כדן מצת מצוה, וביאר שלכן סימנו בהגדה את אכילת האפיקומן כ'צפון', לומר שטעון שמירה והצפנה, וכן בבית הגר"י קניבסקי לא נהגו כן (הגדה של פסח על פי פסקיו הע' 509).

71) והזמן שיש לעשות כן, בשו"ת מהרש"ל (סי' פח) כתב שאחר האכילה יוציא המטמון כשהוא כרוך במפה, וישלשל אותו לאחוריו וילך בבית ארבע אמות, ויאמר 'כן היו אבותינו הולכים עם משארותם צרות בשמלותיהם', ובמג"א (סי' כב) משמע שיעשה כן מיד אחרי 'יחץ' וכן כתב הכף החיים (סי' קכג).

[משניב ס"ק ס]

מִה שְׂאֵמֵר הַתָּבוֹב 'וְהַתְּנֵם לְבָנְךָ וְגו'⁽⁷²⁾.

72) ואף בבנים גדולים, דעת הגר"ש קרליץ (חוט שני פסח פי"ז סי' יח) שמקיים בהם האב מצות 'זהגדת לבנך', ואפילו בן גדול וחכם, וכלשון הרמב"ם (פ"ז מהל' חמץ ומצה ה"ב).

המתארח אצל אביו או חמיו, דעת הגר"שז אויערבך (הליכות שלמה פסח פי"ט ס"א) שאין צריך לספר לבניו בעצמו, אלא די

מילואים הלכות פסח סימן תעג המשך מעמוד קודם

ההלכות שלמה פסח פ"ט דבר הלכה אות (קט). שאף שכתב הרמ"א (אה"ע"ז סי' טב ס"ט) שאת שאר הברכות נוהגים לומר על כוס אחרת ולא על כוס ברכת המזון, מימי כליל הסדר שאי אפשר להוסיף כוס אחרת, יאמר את שאר הברכות על כוס ברכת המזון של החתן ומשום כבודו של החתן, וכן דעת הגר"ש אלישיב (הגדה של פסח על פי פסקיו עמ' 22).

הלכות פסח סימן תעג המשך מעמוד 164

שיש לדרון בזה, כיון שענין הכרפס הוא לפתוח בירק כדרך בני חורין כדי לשרר בזה את האות האכילה, ותפוחי אדמה מבושלים הריהם משביעים במקצת, וכדאי שאינם מעוררים את התיאבון. שם נחבאר שאם אין ירק אחר לטיבול ראשון חרץ ממרור, יברך עליו 'בורא פרי האדמה' וכן 'על אכילת מחר' בטיבול הראשון, ובטיבול השני יטבלו בחרוסת ויאכלנו בלא ברכה. וכתב במשני"ב שם (סי' כו) שלדעת זו יאכל ממנו רק מעט בטיבול הראשון, כיון שעיקר אכילת המרור הוא בטיבול השני, וכן לא יטבל או בחרוסת. אמנם, הביא שם (סי' כח) דעת הרבה פוסקים שעדיף שבאכילה הראשונה יאכל לשם שיש לדרון בזה, כיון שענין הכרפס הוא לפתוח בירק כדרך בני חורין כדי לשרר בזה את האות האכילה, ותפוחי אדמה מבושלים הריהם משביעים במקצת, וכדאי שאינם מעוררים את התיאבון. שם נחבאר שאם אין ירק אחר לטיבול ראשון חרץ ממרור, יברך עליו 'בורא פרי האדמה' וכן 'על אכילת מחר' בטיבול הראשון, ובטיבול השני יטבלו בחרוסת ויאכלנו בלא ברכה. וכתב במשני"ב שם (סי' כו) שלדעת זו יאכל ממנו רק מעט בטיבול הראשון, כיון שעיקר אכילת המרור הוא בטיבול השני, וכן לא יטבל או בחרוסת. אמנם, הביא שם (סי' כח) דעת הרבה פוסקים שעדיף שבאכילה הראשונה יאכל לשם

הלכות פסח סימן תעג המשך מעמוד 166

שיתפול בה המריחה, אך יותר שלא יאכלנה בסוף גידולה שאו היא מרה כלענה, וכדומה כו' שהיא מרה כלענה ביאר הגר"ש אויערבך (ההלכות שלמה פסח פ"ז סכ"א דבר הלכה אות לו) שדאי אין יוצאין בה, כיון שהוא שלא כדרך אכילתה. ושלא כמו שכתב החיי אדם (סי' קל ט"ג) שיוצא בה ידי חובה גם אם לקחה בשעה שהיא מתקנה, ולא איכפת לנו שאין בה מריחה כלל. וכן כתב השו"ע הרב (ס"ל) שראוי לקחתה אף בעודה מתקנה, וכן דעת הגר"ש אויערבך (שם), וביאר שהדין הוא שצריך להרגיש את טעם אותו המין הנקרא 'מרור'. (סי' תרטו סי"א) לענין אחרון, שהוא רק באופן שקנה אחרון שיש בו חשש שמא יתמעט מהשיעור של המצוה, שאו מצוה להוסיף ברמזי עד שליש מלגו [וכתב המשני"ב שם (סי' ג) שיש מהמורים שהוא עד שליש מלבר], יש מי שאומר שדין זה הוא באופן שעומד לקטת אחרון ויש לפניו אחרון יותר מהחור, שיקח את המהחדד אם אינו יקר יותר משליש מלגו. אכן, הביא שם (סי' ה) את דעת הגר"א שגם באופן שכבר קנה ולאחר מכן מצא אחרון יותר מהחדד, שצריך להוסיף שליש ולהחליפו, וכתב במשני"ב שם (סי' א ו-ה) שהוא הדין בכל המצוות.

הלכות פסח סימן תעג המשך מעמוד 168

כדי שידעו ענין סיפור יציאת מצרים, שעיקר המצוה היא תשובת האב על שאלת הבן. (77) ובמנינו שאין דרך בני חורין להטב או לטבל, ולכן ההסיבה והטיבול אינם נראים כלל בדרך הירוח נוממילא אין הבן שומע ב'עבדים היינו ועתה בני חורין' תשובה לשאלתו, דעת הגר"ש אויערבך (ההלכות שלמה פסח פ"ט ס"ל) שהיוב האב לתת תשובה לבנים על שאלות הימה נשתנה; ולבאר להם את שני הענינים האלו של ההסיבה והטיבול. והוסיף (דבר הלכה שם אות ט"א), שראוי לכל אב לבאר בפרטות איך בפרשת 'עבדים היינו' מושבות כל השאלות של הבן, ולא לסמוך על מה שיאמר אחר כך בנוסח ההגדה 'רבן גמליאל אומר' וכו'.

הלכות פסח סימן תעג תעד

ביאורים ומוספים

2) ועוד טעם הביא לעיל (סי' תעג ס"ק יא), שאחר שתיית הכוס הראשונה אינו מברך על הגפן משום שסומך על מה שיברך ברכת המזון, וראה מה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק ד]

דמשקהתחיל בהגדה אסור לשתות⁽⁸⁾ וכו', ובהיהיא דסימן קעח סעיף 41, מפל מקום פיון דכל תדא ותדא הוי מצנה בפני עצמה⁽⁹⁾, יש לקרף על כל כוס ברכה בפני עצמה⁽¹⁰⁾.

3) ובטעם הדבר כתב הרין (פסחים כו, א בדפי הרי"ף, הובא בבית"ל לעיל סי' תעג ס"ג ד"ה הרשות בידו) "שאחר שמג הכוס לספר עליו יציאת מצרים שהוא מן התורה, אינו בדין שימוג כוס אחר וישתה".

4) לענין מי שנזכר בתוך הסעודה שלא התפלל ועמד להתפלל, אף שהיב להפסיק סעודתו אם אין לו שהות לגמור את הסעודה ולהתפלל, וגם בשעת התפילה עצמה אי אפשר לאכול, מי"מ אין זה נחשב הפסק, ובטעם הדבר כתב במשנ"ב שם (סי' ס"ז), שלא הסיח דעתו מלאכול אחר התפילה, ואם כן הוא הדין כאן הרי לא הסיח דעתו מלשתות אחר אמירת ההגדה.

5) ואף שהברכה אינה אלא כשאר ברכות הנהנין, שבלא היסח הדעת פוטרת ברכה אחת את כל השתיה, ביאר הט"ז (סי' א) שכיון שחכמים תיקנו לשתות ארבע כוסות, הריהו כמתנה בפירוש בשעת הברכה שאין בדעתו לשתות מחמת הברכה שמברך אלא כוס זו בלבד.

6) ולכן באופן ששותה את ארבע הכוסות מספק, כגון שלא אמר את ההגדה קודם חצות הלילה, ולשיטת רבי אלעזר בן עזריה הרי כל מצוות הלילה אינן נהגות אלא עד חצות, כתב הפמ"ג (סי' תעג אי"א ס"ק א) שיברך ברכה אחת על כולן.

והיוב הברכה על כל כוס וכוס הוא חזקא בשותה יין, אבל בשותה עפ"ל טראניק וכדומה, כתב בשע"צ לקמן (סי' תפג ס"ק ח) שלא כדאי לברך על כל כוס וכוס, אלא רק על הכוס הראשונה ועל כוס ברכת המזון.

עוד נפקא מינה בין דעת השו"ע לדעת הרמ"א, כתב במשנ"ב לעיל (סי' תעג ס"ק יג) לענין האם מותר לשתות בין הכוסות, שלדעת השו"ע מותר לצורך גדול [כמבואר בשו"ע שם (סי' ג)], אבל לדעת הרמ"א מותר לשתות עוד רק באופן שהיה בדעתו לשתות עוד או שהיה יין לפניו, אבל אם הסיח דעתו מלשתות וצריך לברך יבורא פרי הגפן, הרי זה נראה כמוסיף על הכוסות, כיון שמברך על כוס זו כמו על שאר כוסות.

[שעה"צ ס"ק ה]

וה"י ק"ב טעם על זה, והוא ג"כ כפי פ"ק.

7) טעם הט"ז (סי' א) הוא, שכיון שחכמים תיקנו ארבע כוסות, נחשב הדבר כאילו בשעת הברכה מתנה בפירוש שאין בדעתו לשתות מחמת ברכה זו אלא כוס זו, כדי לחייב את הכוס הבאה אחריה בברכה, ומה שכתב שטעמו הוא כעין טעם המג"א, ראה מה שביאר הרעק"א (בהגהותיו כאן) בטעם המג"א, שכיון שכל כוס היא מצוה בפני עצמה, לכך מסיח אדם את דעתו מהכוס האחרת עד שיגיע זמנה ומצותה.

[משנ"ב ס"ק עא]

ואין לומר בהפסקה רק באימה ויראה⁽¹¹⁾.

79) ומטעם זה דעת הגרי"ש אלישיב (הגדה של פסח על פי פסקיו עמ' 24) שראי שלא לשתות כלוב באמצע ההגדה, שאין זה מכבוד ההגדה להפסיק ולשתות בזמן אמירתה.

ואופן סיפור יציאת מצרים, ביאר הגרי"ש קרליץ (חוט שני פסח פי"ז ס"ק יז) שצריך להיות באופן שיבינו וירגישו ויתפעלו ממה שעשה ה' לנו במצרים, ולהודות לה' על כל זה, וכל שאר הפלפולים הדרשות החקושיות אין ענינם לסיפור יציאת מצרים, ואין מקומם בזמן זה של קריאת ההגדה.

[משנ"ב ס"ק עד]

באצבע⁽¹²⁾.

80) אבל בין של שמיטה, כתב בספר השמיטה (להגרי"מ טקוונסקי פי"ז הע' 4) שיש להזהר שלא לשופכו, כדי לא להפסיד פירות שביעית, וכן נהג הגרי"מ קניבסקי (הגדה של פסח על פי פסקיו הע' 559), אכן דעת הגרי"ש קרליץ (חוט שני פסח פי"ז ס"ק יז) שמה שמעביר את היין מחוץ לכוס אינה פעולה של הפסד, ומי"מ אם נודר שלא לשתות מהיין אסור לשופכו, כיון שאו מוציאו להפסד.

[שעה"צ ס"ק פא]

יש אומרים שז"ל קמ"ה, עין פ"ד אב"ד⁽¹³⁾.

81) שכתב (סי' כה) בטעם הדבר, כיון שכתב בפרקי דרבי אליעזר שבקמיצה הכה הקביה במצרים, ועל אצבע זו כתוב: "אצבע אלקים היא".

[משנ"ב ס"ק עה]

שה"ה א"ת פ"ה⁽¹⁴⁾.

82) ולאחר ששפך מהכוס, דעת הגרי"ח קניבסקי (הגדה של פסח על פי פסקיו עמ' טב) שצריך לחזור ולמלא את הכוס.

סימן תעד

על כוס שני אין מקריין

[משנ"ב ס"ק ג]

ויכול להמתיך עד שישקה כל הכוסות⁽¹⁾ וְאָז יִפְטֹר בְּבִרְכָה אֶתְרוּנָה אֶת כָּל הָאֲרָבַע בְּכֹסֵי בְּיָתְדָה⁽²⁾.

1) ואף שלענין השותה כוס יין ודעתו לשתות לאחר זמן עוד כוס יין, כתב בבית"ל לעיל (סי' קצ ס"א ד"ה אחר ששתה) שרק באופן שדעתו לשתות מיד תוך כדי זמן עיכול של הכוס הראשונה לא יברך ברכה אחרונה אלא לאחר שתיית כל הכוסות, וכאן בליל הסדר הרי צריך להמתין בין כוס לכוס ואסור לשתות בין הכוסות, ואם כן אין יפטור בברכה אחרונה על הכוס הרביעית את מה ששתה קודם לכן, ביאר הגרי"ש אייערבך (ש"ת מנחת שלמה ח"א סי' יח ד"ה ברם) שכיון שעוסק בדבר שמחויב בו, שכן חייב להפסיק באמירת ההגדה, הרי זה בצרכי הסעודה ואינו נחשב הפסק.

